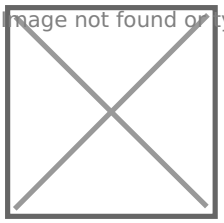
1 skyrius

Jeigu būtum mirusi, paprasčiausiai to nežinotum. O dabar... Ir tuščia sraigės kriauklė prie ausies, ir spyglys, duriantis į kaklo duobutę, ir netgi vakaro rasa smelkia piktu ir nervingu prisikėlimo drebuliu. Sustingęs Magdalenos kūnas atitirpsta – susiriečia dvilinkas, lyg jį tebetampytų priešmirtinės konvulsijos. Nuo akių nuslenka valktis, ir tiesiai prieš nosį ant pernykščių lapų Magdalena mato du baltus akmenis – ant vieno virpa rausvas laukinės obels žiedlapis lyg atlasinis vaikiškos kurpelės kaspinėlis.

Magdalena guli kniūbsčia, ištiesusi priekin rankas, rankogalių nėriniai dvokia vėmalais ir atrodo, lyg būtų nunerti iš balkšvų grybienos siūlų ir trauktų ją į požemio karalystę, ten, kur yra ir trupa kaukolės, virsdamos nieko nebeprisimenančia žeme.

Magdalenai šleikšti toji puveninga giliažemė, ir ji tyliai stūgteli – žvėrelis krūmuose nusičiaudi iš netikėtumo. Atvirsta ant nugaros ir mato, kaip raudonu vakaro dangumi traukia gedulinga debesų palyda: žirgai ir kupranugariai, laivai ir karietos, elgetos ir angelai, pastaruosius sunku atskirti, nes visi nešasi liutnias, o skarmalai ir mantijos virtusios dangiškomis drapanomis.

Ne Magdalenos jie išsiruošė palydėti. Ne dėl jos plyšta širdis karaliui, kuris eina procesijos prieky, nuleidęs išdidžią galvą. Tą, kurią jis lydi, visi ilgus amžius minės. O Magdalena... Ji ir iš mirusiųjų prisikėlė, kad vėl save primintų. Toks ėdrus, toks negailestingas yra laikas, tokia trumpa ir niekinga žmonių atmintis.

Reikia keltis, nusivalyti nuo sijono vėmalus, susimaišiusius su žemėmis ir obelų žiedlapiais, ir grįžti atgal, į pakasynų nuotaika dvelkiantį Vavelį. Atsidaryti savo sekretų dėžutę, peržvelgti juos, prisiminti, kada ir kaip ji užsidirbo tuos lobius – juodą šikšninį rimbą, nėriniuotą rankovės gabalą su išdžiūvusio kraujo dėme, nosinę su monograma, juokdario kepuraitės žvangutį ir veidrodėlį, kurio dulsvame paviršiuje ji visada aiškiai išvysta dešinįjį skruostą bjaurojantį puslankio formos randą.

Paskui palengva prisimins visa kita. Gali būti, kad prisiminimams užpildžius atmintį širdį prislėgs nepaguodžiamas sielvartas.

Bet Magdalena žino vaistą nuo jo.

Tėvas Euzebijus, rankomis įsitvėręs sakyklos kraštų, kad neišvirstų netyčia sukosėjęs, iš po kojų išspirdamas kėdutę, suteikiančią jo nedidukam stotui orumo, paskelbė rūsčią žinią – laikai eina į pabaigą ir Dievo rūstybė netrukus, gal nė Velykų nesulaukus, užgrius žmoniją kaip dangaus ugnis, išlieta iš sidabrinio angelų dubens. Magdalena, kurios galvelė iš bajorų klauptų kyšojo kaip juodas nuodėguliukas, sustingo iš siaubo ir atsitūpė ant grindų ieškodama pagalbos, įsikibo į guvernantės sijoną, kvepiantį pernykščiu šienu. Panelė Cecilija paprastai nusipurtydavo Magdaleną kaip lakišiaus sėklą, nepiktai, bet reikliai, tačiau šį kartą ir ji, prikandusi ploną lūpą, gūžėsi, lyg prašydama pasigailėjimo. Tačiau tėvas Euzebijus nė nemanė jos pasigailėti: „*Genemata echidnus*[1], – šaukė jis, – negi nematot pranašingų ženklų?! Sausį atšilo nelyg vasarą, sužaliavo žiemkenčiai, o paskui užėjo klaikūs šalčiai ir visus daigus nuvirino! Vėl bus badas, valstiečiai žeminėse gaiš kartu su savo purvinomis kiaulėmis beigi ožkomis, ir jų dvigalvės dvasios lyg kokios bestiariumo pabaisos šėls naktimis, prieš angelui sutrimituojant paskutinį kartą!.. Ir ne pavasario rūkas baltuos paryčiais pievose, o maro mergelės!“

Magdalena paleido panelės Cecilijos sijoną ir susigūžė po klauptais, kad Dievo rūstybė jos nepasiektų. Kai pamokslas baigėsi ir panelė Cecilija ištiesė ranką, norėdama nusivesti Magdaleną prie Dievo kūno, mergytė įsikibo klauptų apačios ir pasišiaušė lyg įerzintas gaidys. „Jėzau gailestingasis, – sušnypštė panelė Cecilija. – Ne vaikas, o Dievo koronė.“

Magdalena susigūžė. Jai buvo gėda, bet liautis negalėjo. Šilta srovelė jau bėgo šlaunimis ir gėrėsi į kojines. Ji tupėjo, pasmerkta ir prakeikta visų šventųjų, ir net galvos nepakėlė, kai panelė Cecilija atsivedė prie jos tėvą Euzebijų.

– Nagi, stokis, – išgirdo Magdalena rūstų tėvo Euzebijaus balsą. – Stokis, vaike.

Magdalena dar žemiau nuleido galvą. Tėvas Euzebijus atsiduso.

– Gaila, kad išsigimsta garbinga šeima, – pasakė jis panelei Cecilijai, jau ne rūsčiai, o liūdnai. – Tėvas... motina... ir šitas vaikas... Taigi, šitas vaikas. Gal kada nors ateis į protą... Bet greičiausiai nieko nebus, pažįstu tokią padermę.

Magdalena įrėmė smakrą į smailius keliukus.

Kokia laimė, kad panelė Cecilija nulydėjo tėvą Euzebijų iki zakristijos kažką gailiai kranksėdama, gal teisindamasi dėl Magdalenos, kurios jai nepavyksta sutramdyti, – srovelė, subėgusi į batelius, jau seniai nebebuvo šilta, ir mergytei atrodė, kad ji tupi ant kapinių rūsio grindų, susisiekiančių su anuo pasauliu, ir tuoj mirtinai prie jų prišals. Magdalena stačia galva puolė iš klauptų ir pasileido laukan – pro atviras bažnyčios duris, į pilką dienos šviesą, atsitrenkdama į smirdintį pavargėlį, kuris kaip tik rėpliojo ant priebažnyčio norėdamas pasižiūrėti, ar viduje dar kas liko iš prašmatnios ponybės.

Tebegirdėdama ausyse jo keiksmus ir šaižų panelės Cecilijos karksėjimą, Magdalena sėdėjo vežimo galugaly apsiausta gūnia, nusisukusi nuo vežėjo ir žiūrėjo į tolstančią bažnyčią. Aštrios krušos kruopos kirto į veidą. Pilkojo Trakininkų dvarelio nematė, tik jautė, kaip jis artėja, alsuodamas šaltais pelenais į mentes. O paskui išgirdo, kaip kliegia kovai, pakilę nuo bokšto kuoro. Bokšto, kuriame mirė visos giminės moterys – prosenelė, senelė ir Magdalenos motina; vieną sušalusią rado kapinių rūsy, kitą pribaigė karštinė, o trečioji išdžiūvo kaip kiaulės pūslė.

Sausas šis kraštas, bevandenis, tik skurdūs krūmokšniai ir pievos, o ir tos – ne iš derlingųjų, vasaros vakarais vėjas prineša į kambarius usnių sėklų ir švylių pūkų, ir vieninteliai tinkami pasėliai joms sudygti – gyvos žmonių burnos, erdvūs jų plaučiai ir drėgni akių obuoliai. Ak, ir dar tamsa – gili, slėpininga, žalia kaip maurai ant tvenkinio paviršiaus.

Magdalenos tėvas, bajoras grakščiomis plaštakomis, niekada į tamsius moterų kambarius neužsukdavo, – matyt, bijojo, kad gali pražūti tuose švelniuose žaliuose mauruose. Ir Magdalenai ten nepatiko – ji stengdavosi iš kambarių ištrūkti. Tėvas kaskart rasdavo ją prie svetainės durų, prilipusią prie rakto skylutės, godžiai besiklausančią kalbų ir blevyzgų, kurių netrūkdavo, jam su aplinkiniais šlėktomis lošiant kortomis.

– Eik iš čia, – mostelėdavo siaura laiba plaštaka. – Eik!.. Kur nors... Čia tau ne vieta.

Magdalena klusniai pasitraukdavo. Nelabai kur turėjo eiti – jei ne į tamsiuosius kambarius, tai į sodelį, kur iš kurmiarausių kyšojo pagaliai su užmautomis išdžiūvusiomis kiaulių pūslėmis; vėjui pučiant, pūslės liūdnai blazgėjo, sausi žirniai ritinėjosi po jų vidų keldami triukšmą, turintį atbaidyti kurmius. Iš sodelio Magdalenos niekas nevarė, bet jai pačiai šioje vietoje nesinorėjo būti.

Nebent į pievas lėkti – į tas sausas, bevandenes pievas, kur augo geltona žolė, žydėjo karčios bitkrėslės ir kurvažolės, šunramunės ir pilkieji kiečiai, o gilioje lomoje, prie šlyno ir molio, augo čyžma ir juodoji drignė. Magdalenai trukdė pūstas sijonas – jį nusimaudavo ir pastatydavo vidury lauko kaip rugių pėdą, o pati pasileisdavo į

siūruojančias žolynų glūdumas vienais pantalonais ir lakstydavo po jas su tėvo kurtuke tol, kol išgirsdavo, kaip trimituoja medžioklės ragas. Kurtukė dirstelėdavo į Magdaleną skaidriomis akimis – bėgam?.. Mergytė įšokdavo į sijoną, ir jos bėgdavo dvarelin, tik kurtukei labiau pasisekdavo, ją imdavo kiškių medžioti, o Magdalenai, įsitvėrusiai balnakilpės, tėvas sakydavo: „Eik!.. Eik kur nors kitur...“

Kitur... Kurgi – kitur? Magdalena pėdindavo į ginklinę, kur apčiupinėdavo medžioklinius peilius ir kardus, paskui – į dvaro virtuvę, prie židinio; įsitaisydavo ant storo meškos kailio ir užmigdavo jausdama, kaip šalia atsigula iš medžioklės grįžusi nusilaksčiusi kurtukė ir lekuoja jai į ausį, tvoksdama kraujo ir šlapio kailio kvapu.

Židiny susikaupusius pelenus tarnaitė pradėdavo semti tik tada, kai jie it paplautas kalno šlaitas imdavo slinkti žemyn; vieną sykį užvirto Magdaleną, snaudžiančią po židiniu, ir kai ji prabudo, tarnaitė jau buvo šluotražiu nušlavusi nuo jos pelenus, tik vienas angliukas dar ruseno prieš nosį, skleisdamas gailų degėsių kvapą. Aišku, nuprausti Magdaleną jai nešovė galvon, – tarnaitė, kaip visos šio bevandenio krašto moterys, vengė praustuvės, vandens kubiliuko ir skalbimo rėčkos kaip velnias kryžiaus, ir negi sakysi, kad be pagrindo, – jeigu nutekėdavo ar išeidavo tarnauti kur kitur, kur praustis daugiau reikėdavo, tai arba gumbu apsirgdavo, arba raupais nueidavo. Vanduo juk visų blogybių šaltinis, kas to nežino; tarnaitė nežinojo, tik nujautė, ir ačiū Dievui, nes jeigu būtų žinojusi, kad taip mano ir geriausi Paryžiaus daktarai, būtų pasikėlusi į puikybę.

Taigi tarnaitė liepė pasitraukti Magdalenai šalin, o pati atsitūpė ir ėmė kurti ugnį. Pro praviras duris girdėjosi iš svetainės sklindantys riksmai, kažkas kumščiu daužė stalą ir kvietė į pagalbą raguotąjį su visa svita. Magdalena atsikėlė ir, kadangi tarnaitei ji rūpėjo tiek pat, kiek auseklis prie durų, ruošėsi pėdinti svetainės link – norėjo pasiklausyti, ką ten veikia ponai. Bet nespėjo – riksmai svetainėje nutilo, stojo tyla, ėmė traškėti tarnaitės užkurta ugnis, o paskui į virtuvę įėjo tėvas ir apsidairė, ieškodamas Magdalenos.

Mergytė buvo grįžusi prie židinio. Sėdėjo ant meškos kailio, liepsna laižė balanas ir apšvietė jos pakaušį. Magdalenos plaukai spindėjo juodu auksu.

Tėvas kurį laiką žiūrėjo į Magdaleną, paskui persibraukė plaštaka veidą, – atrodė pavargęs, akys įkritusios, kaktoje – gili nusivylimo raukšlė.

– Kodėl ji tokia purvina? – paklausė tarnaitės, nei į ją, nei į Magdaleną nežiūrėdamas, tarsi pats savęs.

Tarnaitė išsižiojo. Apvalus veidas po kyku išraudo.

– Nuprausk ją, – pasakė tėvas, išėjo ir uždarė duris.

Tarnaitė išsigandusi pažvelgė į Magdaleną. Papurtė galvą. Buvo aišku, kad Magdalenos ji nepraus – už jokius pinigus.

Kai už durų pasigirdo žingsniai, tarnaitė nusisuko ir ašutų sauja ėmė šiūruoti puodą, apsimesdama, kad yra labai užsiėmusi. Bet į virtuvę įžengė ne tėvas, o vienas iš ponų, jo sėbrų, dar įkaitęs nuo lošimo, atraitotais rankogaliais, lyg ruoštųsi balnoti arklį. Priėjo prie Magdalenos, pritūpė – alum sulaistyta liemenė dvokė tabaku ir šlapia arklio gūnia, ūsuose stirksojo baltas kaulelis – gružlio, gal vijūno, o gal apskritai kokio varlėno. Pasukiojo Magdaleną į visas puses, nepaisydamas, kad nuo jos byra pelenai, įžnybo į skruostą, liepė paėjėti kelis žingsnius, o paskui paklausė tarnaitės:

– Priemėčiu neserga? Kirmėlių neturi? O blusų?..

Tarnaitė papurtė galvą. Regis, ponui to užteko. Jis atsistojo, užsiraitė rankogalius, nusivalė pelenuotas rankas į surduto šonus ir pasakė:

– Tegu bernas atvaro vežimą su arkliais. Ir pašaukit man liokajų. Liokajų, po šimts velnių!..

Pro duris be garso įlėkė – atrodė, kad skersvėjis jį įpūtė, – liesas pono liokajus. Surdutas karojo ant jo kaip pradurta kiaulės pūslė ant šiekšto, rankos juodos kaip velnio – veikiausiai rato ašį degutu tepė. Magdalena pasitraukė atatupsta ir paslėpė rankas už nugaros: nė už ką tokiam terliui jų nepaduos. Bet liokajus Magdalenos nepaisė – čiupo už pakarpos ir nuvilko vežimo link, nė kiek nesirūpindamas tuo, kad ji – bajoraitė, ne tik reikalaujanti pagarbaus elgesio, bet ir lydima garbingų šmėklų, įsižeidusių dėl tokio tarno elgesio.

Štai kelios išplasnojo iš dvarelio – išblyškusios ir liesos, žiūri į Magdaleną iš tolo, lietus skalbia jų pilkas sukneles, viena dvasia kažkodėl išbėgo tik su nešvariais naktiniais marškiniais, ar tik nebus tokia pati mėgėja lakstyti po pievas be pūsto sijono, anava visa marškinių apačia nusiuvinėta dvinagėm lakišių sėklom! Ir varnos su kovais, sutūpusios kuore, akylai seka kiekvieną Magdalenos žingsnį.

Vežimui nuo dvaro nutolus, pasigirdo duslus pliaukštelėjimas, tarsi karštuose pelenuose būtų sprogęs kaštonas. Kovai rėkdami pakilo nuo kuoro, sūkuriuodami plačiais ratais.

Ponas su dvariškiu susižvalgė. Nieko nesakė. Ponas išsitraukė iš kišenės baltu dramblio kaulu inkrustuotą pistoletą, grakštų kaip kurto snukis, – pavartė rankose, panašiose į kultuves. Buvo matyti, kad ginklas jam visai nedera, kad tai grakščios, siauros ir ilgos plaštakos nuosavybė.

– Betgi pištalietą jis pralošė, – burbtelėjo pro šlapius ūsus.

– Ko gero, pone, turėjo pasilikęs dar vieną, – nuolankiai atsakė tarnas ir šoktelėjo ant pasostės it kaliausė, ratui užtaikius ant akmens.

Magdalena kilstelėjo gūnią, kad paskutinį kartą dirstelėtų į dvarelį.

Kovai rimo ir pamažu sėdo ant kuoro kaip plėnys. Nuo dvarelio dvelktelėjo šalčiu – giliu, žvarbiu, tarsi iš bedugnės. Lyg būtų ne balandžio vidurys, o pusiaužiemis, kuris grįžo po trumpo atšilimo, norėdamas parodyti savo nuožmią ir beprasmišką galią.

Smailas snukutis bakstelėjo į šoną. Magdalena pakėlė galvą, akimis ieškodama tėvo kurtukės, bet vietoj turkio spalvos akių išvydo prašieptą lapės snukutį; žvėrelis kaipmat dingo krūmuose, išblaškydamas paskutinę Magdalenos abejonę, kad ji numirė ir pateko į kitą pasaulį.

Kitą pasaulį, kaip sakė senasis teologijos magistras, atpažinsi iš to, kad jame nebus bjauriausio dalyko, įprasto šiai ašarų pakalnei, – baimės. O šitame tamsiame miškelyje baimė tebegyveno.

Pro apsamanojusį antkapį į tankmę spruko maža lauko pelytė. Magdalena atsikėlė. Pilvą teberaižė diegliai, bet jie pamažu rimo, tik nuo liežuvio niekaip nesisekė nuvalyti karčių apnašų, nors Magdalena saujomis plėšė jaunus liepų lapus, kramtė ir spjaudė juodą, dvokiančią košę.

Paskui metė šį bergždžią užsiėmimą – burnoje vis tiek atsidavė surūdijusia geležimi. Patraukė į dvaro pusę, o vakaras ir antkapių šešėliai nutįso jai iš paskos. Tarnaitė, pamačiusi Magdaleną, išmetė puodą ir prarūgusia alaus sriuba apsitaškė sijono padurkus. Magdalena nė akies į ją neužmetė, tik praeidama pro arklides dėbtelėjo, ar virš ėdžių tebesiūbuoja pakaruoklis. Nesiūbavo – vadinasi, jau nuėmė.

Įėjusi į savo kambarį apsidairė. Užgesusios žvakės, šaltas židinys, iš skrynios išlindusi suknelės rankovė. Magdalena iš palovės išsitraukė savo dėžutę.

Nesibeldusi įsmuko viena iš virtuvės tarnaičių – baikšti puskvaišė nebylė rudomis ištikimo šuns akimis. Atrodo, ji vienintelė džiaugėsi, kad Magdalena sugrįžo, ir savo prisirišimą išreiškė atsinešdama kūlelį sausų žabų iš rietuvės; džiugiai inkšdama uždegė ugnį židinyje, nuskabė žvakių varvulius, susidėjo juos į skreitą ir atbula išslinko.

Magdalena išėmė iš dėžutės rankovės kraštą su kraujo dėme, sviedė į ugnį. Nepagailėjo nei pudros pūkučių, nei nosinės su jo didenybės monograma. Pasiliko tik rimbą, o iš skrynios išsiėmė vyrišką surdutą ir kelnes.

Apvemtą sijoną sugrūdo į židinį, kelias sukneles, kurios gulėjo skrynios dugne, irgi norėjo mesti ugnin, bet apsigalvojo. Dirstelėjo koridoriun – tarnaitė tupėjo nišoje, budriai stebėdama Magdalenos menės duris. Magdalena pamėtėjo jai sukneles, ir mergiūkštė šoko jų gaudyti. Nulėkė koridoriumi, apsikabinusi lobį abiem rankom, tylomis, kaip skalikas, iš džiaugsmo praradęs savo šunišką amą.

Užsismaukusi skrybėlę ant akių, Magdalena išėjo į kiemą. Paklausinėjusi dvariškių sužinojo, kad karališkasis daktaras išvyko atskirai ir nelydi jo didenybės su gedulingąja procesija.

Nors jis vyksta į Vilnių, jo tikslas toli gražu ne iškilmingos laidotuvės. Ak, tas gerasis daktaras, – argi jam galvoje numirėliai! Jis visada taip švelniai rūpinosi gyvaisiais.

[1] Angių paderme (sen. graikų k.).